

บทที่ 1 บทนำ

การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การประกอบอาชีพ หรือการทำงานถือเป็นสิ่งที่สำคัญจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน ทั้งในระดับบุคคลและในระดับสังคม กล่าวคือ ในระดับบุคคลแทบกล่าวได้ว่าทุกคนมีอาชีพเป็นเครื่องกำหนดความอยู่รอดของชีวิต คุณภาพชีวิต สถานภาพ รวมทั้งนำมาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ส่วนในระดับสังคม การงานหรืออาชีพเป็นเครื่องกำหนด หรือแบ่งบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในสังคม สถานภาพทางสังคมให้มีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันไป เกิดรายได้เกื้อหนุน เกิดผลประโยชน์ การต่อรองและการแข่งขันทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม และประเทศชาติ ซึ่งปัจจัยที่ช่วยเกื้อหนุนให้มนุษย์ทุกคนได้มี การงาน หรืออาชีพเลี้ยงตัวให้มั่นคงได้นั้น ก็คือการศึกษา ในสังคมปัจจุบันมีความเชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่ดีที่สุดในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ เพราะการศึกษาที่ดีนั้นจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ให้มีคุณภาพพร้อมที่จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อตนเองให้มีการงานหรืออาชีพที่ดี ช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

พระบรมราชโองบายด้านการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ในหลวงรัชกาลที่ 10 ในการสร้างพื้นฐานให้แก่เด็กเรียนด้านการมีงานทำ มีอาชีพ ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์หนึ่ง คือ เพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ ได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ เนื่องจากปัจจุบันนี้กระแสโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทั้งวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนด้านอื่น ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปอย่างแพร่หลายส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีความพิการที่มีขีดจำกัดในด้านทักษะความสามารถและการเรียนรู้ ยิ่งจำเป็นต้องได้รับโอกาส การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพที่เหมาะสมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่เป็นภาระต่อสังคมต่อไป แต่โดยสภาพที่ผ่านมาอาชีพหรืองานที่คนพิการทำนั้นขึ้นอยู่กับขีดจำกัดของความบกพร่อง ความพิการ และถูกกำหนดโดยสังคมให้บุคคลเหล่านี้ประกอบอาชีพตามที่สังคมคาดหวัง ไม่เปิดโอกาสให้คนพิการได้แสดงออกถึงศักยภาพที่ตนมี จึงเกิดอาชีพขอทาน ขายลอตเตอรี่ ซึ่งมีรายได้จากการขายความน่าสงสาร ความน่าเห็นใจ มากกว่ารายได้ที่เกิดจากความสามารถในประกอบอาชีพนั้น ๆ ดังนั้น สังคมจำเป็นต้องให้ความสนใจและแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการสนับสนุนบุคคลที่พิการซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน เพื่อให้คนเหล่านี้ไม่เป็นภาระแก่สังคม แต่สามารถช่วยเหลือตนเองและสามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้ (เขมิกา พันธุ์วิไล, 2546) โดยการเปิดโอกาสให้คนพิการได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพความพิการและข้อจำกัด ฉะนั้น การจัดการศึกษาในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษา

เพื่อให้นักเรียนที่พิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพนั้น มิใช่มุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงคุณภาพในมิติ การศึกษาเพื่อการมีงานทำ โดยการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนให้สามารถนำความรู้ความสามารถในอาชีพ ที่โรงเรียนได้จัดประสบการณ์ให้ไปใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ โดยไม่เป็นภาระแก่สังคม

การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาถือเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนที่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กับนักเรียนพิการประเภทนี้ ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยปรับการเรียนการสอนให้นักเรียนได้รับโอกาสในการสัมผัสประสบการณ์ในวิชาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพที่ตนเองถนัด สนใจ เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนที่มีสภาพความพิการที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมนักเรียนออกสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ เมื่อนักเรียนจบการศึกษาออกไปแล้วสามารถนำเอาความรู้ทักษะอาชีพที่ตนเองได้รับการฝึกฝนเรียนรู้จนชำนาญจากโรงเรียนไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้ ไม่เป็นภาระแก่ผู้ปกครองและสังคม ทั้งนี้การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้เกิดประสิทธิภาพดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้อาชีพต่าง ๆ ในชุมชนใกล้โรงเรียน หรือชุมชนใกล้บ้านของนักเรียน ร่วมกันวางแผนหาแนวทางในการพัฒนา โดยเปิดเป็นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้อาชีพที่หลากหลาย ฝึกทักษะที่จำเป็นและเตรียมคุณลักษณะที่ดีเพื่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งการนำนักเรียนเข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ หรือสถาบัน การศึกษาด้านอาชีพ เพื่อให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ทางอาชีพจนสามารถค้นพบความสามารถ ความถนัด และศักยภาพของตน หรือค้นพบความเหมาะสมในอาชีพที่ผู้ปกครองและครูผู้สอนเห็นพร้อมกันว่านักเรียนสามารถเรียนรู้จนนำไปสู่การประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ในอนาคต อันจะนำมาซึ่งศักยภาพความเข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระแก่สังคม
2. เพื่อให้นักเรียน ผู้ปกครอง และครู ได้สำรวจ รู้จัก และค้นพบตัวเอง หรือความถนัดความเหมาะสมระหว่างอาชีพที่เลือกกับสภาพความพิการของนักเรียน หรือสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับอาชีพที่ต้องการ
3. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้งานอาชีพที่ถนัด เหมาะสม และนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้
4. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้กับสถานศึกษา หรือหน่วยงานอื่นที่สนใจ

กรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะอาชีพ

การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มุ่งเน้นการให้องค์ความรู้ การฝึกทักษะ อย่างต่อเนื่อง บ่อย ๆ ช้า ๆ โดยเริ่มการศึกษาเรียนรู้ตั้งแต่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อให้ นักเรียนเกิดทักษะความชำนาญ สามารถนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เป็นภาระแก่ผู้ปกครองและสังคม โดยมีกรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

กรอบแนวคิด	เป้าหมายการจัดกิจกรรม	แนวทางการจัดกิจกรรม
1. การประเมินคัดกรอง นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ครู นักเรียน และผู้ปกครองร่วมกัน ประเมิน คัดกรองความสามารถ ความถนัด ความสนใจและศักยภาพของนักเรียนกับอาชีพที่ต้องการ - ทำให้ทราบถึงความถนัด/ ความสามารถ/ ความต้องการ ประกอบอาชีพ หรือการทำงาน ของนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ครู และผู้ปกครอง ร่วมกัน วิเคราะห์ ศักยภาพ ความเหมาะสมของนักเรียนกับอาชีพที่ต้องการ รวมถึงความสอดคล้องของอาชีพกับสภาพชุมชน ท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่เมื่อประกอบอาชีพ - นักเรียนได้เรียนรู้อาชีพที่ตนเองสนใจ ถนัดและมีความเหมาะสม
2. ร่วมกำหนดความรู้ ทักษะอาชีพ และคุณลักษณะที่จำเป็น	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนได้มีการประสานความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดความรู้ทักษะอาชีพ คุณลักษณะ ขอบข่ายอาชีพ ทักษะ การเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะทางวิชาชีพโดยจัดทำรูปแบบการเรียนรู้ บูรณาการเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความถนัดและความสนใจ - ได้คาดการณ์หลักสูตรที่เหมาะสม สำหรับการเรียนการสอนทักษะอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> โรงเรียนประสานความร่วมมือกับ ผู้ปกครอง สถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาสังกัด อาชีวศึกษา ในการจัดการเรียน การสอนเสริมทักษะและการสร้างเสริมประสบการณ์ อาชีพ ระยะเวลา รวมทั้งการจัดเสริมทักษะอาชีพ การใช้สื่อ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสถานที่ฝึกประสบการณ์

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (ต่อ)

กรอบแนวคิด	เป้าหมายการจัดกิจกรรม	แนวทางการจัดกิจกรรม
<p>3. นำงานอาชีพไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา</p>	<p>โรงเรียนกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาในการเสริมทักษะ และสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น รายวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการปลูกฝัง ลักษณะนิสัยในการทำงานให้นักเรียนพัฒนาไปสู่การประกอบอาชีพ เกิดความเข้มแข็งในการปฏิบัติ และการจัดการเรียนการสอนทักษะอาชีพ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ประชุมวิเคราะห์ จัดทำแผนกลยุทธ์ และหลักสูตรสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพร่วมกัน - สถานศึกษาจัดทำแผนการจัดเสริมทักษะอาชีพ กำหนดเนื้อหาสาระ ภาคนิเทศ ภาคนิบัติ การฝึกทักษะ การสร้าง คุณลักษณะที่จำเป็น สอดคล้องกับอาชีพ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา - นักเรียนได้ค้นหา ความถนัด ความต้องการ ค้นพบตัวตน - ครู และผู้ปกครองนักเรียนได้ร่วมกันวางแผนเส้นทางการมีงานทำของนักเรียนเมื่อจบการศึกษา - ครูนำแผนการจัดเสริมทักษะอาชีพลงสู่ปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน
<p>4. กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการวัดและประเมินผลการเสริมทักษะ และสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียน - นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน/ มีความสามารถในทักษะอาชีพอยู่ในเกณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษา และผู้ประกอบการ มีการร่วมกันกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลในการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพของนักเรียน - สถานศึกษาจัดทำแนวทาง/เครื่องมือวัดผลด้านความรู้ ทักษะอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามสภาพจริง - ผู้บริหารสถานศึกษาทำความเข้าใจกับครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง ในการวัดและประเมินผลรวมทั้งรับรองการเรียนอาชีพ

กรอบในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน ของสถานศึกษาเฉพาะความพิการ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของสถานศึกษาเฉพาะความพิการที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียนพิการประเภทดังกล่าว มีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากนักเรียนผู้พิการเหล่านี้เป็นผู้ที่ขาดทักษะในด้านการช่วยเหลือตัวเอง ขาดทักษะในการทำงานต่าง ๆ และไม่สามารถที่จะใช้วิจารณญาณของตนเองเพื่อการเลือกปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมกับให้กับตนเองได้ ดังนั้น การจัดการศึกษาให้นักเรียนได้เรียนรู้ฝึกฝนงานอาชีพต่าง ๆ ในสถานศึกษา ให้ได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานอาชีพที่สนใจในสถานประกอบการต่าง ๆ ในชุมชนของตนเอง หรือชุมชนใกล้เคียงโรงเรียน จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะในการทำงาน และเจตคติที่ดีอันจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกการประกอบอาชีพในอนาคตเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในสถานศึกษาเฉพาะความพิการให้เกิดความสำเร็จได้ตามเป้าหมายจึงจำเป็นต้องมีการทำงานประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และสถานฝึกงานหรือสถานประกอบการ ดังภาพที่ 1 ในหน้าถัดไป

ภาพที่ 1 กรอบในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนของสถานศึกษา เฉพาะความพิการ

จากภาพที่ 1 แสดงกรอบในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนของสถานศึกษาเฉพาะความพิการ จะเห็นได้ว่ากระบวนการขับเคลื่อนทั้งในบทบาทของโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียน บทบาทของผู้ปกครองในฐานะลูกค้าผู้ใช้บริการด้านการศึกษาอาชีพของโรงเรียนที่มีให้แก่บุตรหลานของตน และบทบาทของสถานประกอบการในสถานะเป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้โอกาสแก่โรงเรียน ผู้ปกครอง ได้นำนักเรียนเข้าฝึกฝนเรียนรู้ประสบการณ์ตรงด้านการทำงานอาชีพที่ต้องการ เพื่อให้สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับไปประกอบอาชีพของตนเองได้ ซึ่งกระบวนการในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนดังกล่าวมา ได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ

ในการเตรียมการของโรงเรียน ผู้ปกครอง และสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1.1 วิเคราะห์ศักยภาพความพร้อม

ในบทบาทของโรงเรียน วิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมทางด้านทรัพยากรในโรงเรียน ได้แก่ ความพร้อมในด้านครู บุคลากรผู้ให้ความรู้ ความพร้อมในด้านงบประมาณ ความพร้อมในด้านวัสดุ อุปกรณ์ ความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ ซึ่งรวมถึงสถานประกอบการในชุมชน ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน

ในบทบาทของผู้ปกครอง ต้องมีการวิเคราะห์ความพร้อมด้านศักยภาพของนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของตนว่าสามารถที่จะเรียนรู้ฝึกฝนทักษะอาชีพอะไรได้ มีความเหมาะสม เป็นไปได้ ประกอบกับความถนัด ความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะต้องวิเคราะห์ร่วมกันกับโรงเรียน หรือครูและผู้ปกครอง นักเรียน เพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ในบทบาทของสถานประกอบการ ที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือในเรื่องการฝึกประสบการณ์ทางการปฏิบัติงานอาชีพที่นักเรียนเลือก ก็จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ถึงความพร้อมในด้านสถานที่ให้นักเรียนเข้าฝึกอาชีพ ความพร้อมในด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ ความพร้อมในด้านบุคลากรในการเป็นที่เลี้ยงสอนงานในระหว่างฝึกอาชีพของนักเรียน ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนที่พิการ ตลอดจนความพร้อมในด้านการประสานความร่วมมือกับทางโรงเรียน และผู้ปกครองด้วย เป็นต้น

1.2 การสร้างความเข้าใจ

การสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและสถานประกอบการ ในการเห็นความสำคัญจำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพให้กับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา ให้สามารถทำอาชีพ ทำงาน พึ่งพาตนเองได้ไม่เป็นภาระแก่สังคม ชุมชน ตลอดจนสร้างความเข้าใจในกระบวนการให้ความร่วมมือพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนร่วมกัน

1.3 ศึกษาแนวทางความร่วมมือ

โรงเรียน ผู้ปกครอง สถานประกอบการ ร่วมกันศึกษาแนวทางในการให้ความร่วมมือระหว่างกันในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บนแนวทางที่มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ เช่น การให้ความร่วมมือด้านวิทยากรให้ความรู้ การให้ความร่วมมือด้านวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกฝนอาชีพ การให้ความร่วมมือในด้านการสนับสนุนงบประมาณ การให้ความร่วมมืออาคาร สถานที่ให้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์อาชีพ หรือการทำงาน เป็นต้น

1.4 ร่วมวางแผนดำเนินการ

เนื่องจากการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต้องอาศัยความร่วมมือกันโรงเรียน ผู้ปกครอง และสถานประกอบการ ดังนั้น ทั้ง 3 ฝ่ายที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นจะต้องร่วมกันในการวางแผนดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การดำเนินการ

ในขั้นการดำเนินการ ได้กำหนดบทบาทของโรงเรียน ผู้ปกครอง และสถานประกอบการ ในการให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

2.1 โรงเรียน

2.1.1 ประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน สถานประกอบการในชุมชน ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ หรือส่งเสริมการทำงานของนักเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามแนวทางที่ได้วางแผนไว้

2.1.2 พัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถในการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน การออกแบบสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดและประเมินผล ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะอาชีพหรือประการณ์ในการทำงานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน

2.1.3 ออกแบบการเรียนการสอน ให้มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนที่มีข้อจำกัดทางด้านความพิการทางสติปัญญาในระดับที่แตกต่างกัน และเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะในงานอาชีพที่ตนเองเลือก หรือถนัดได้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง เช่น การสอนในสถานการณ์จริง ในห้องปฏิบัติการอาชีพในโรงเรียน การฝึกอาชีพ หรือการทำงานในสถานประกอบการใกล้โรงเรียน หรือชุมชนของนักเรียน เป็นต้น

2.1.4 จัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะในการทำอาชีพ หรือการทำงาน ในรูปแบบต่าง ๆ ตามความพร้อมความเหมาะสมในบริบทของโรงเรียน เช่น การเรียนรู้จากครูอาชีพ การเรียนรู้จากวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือการเรียนรู้อาชีพจากสถานประกอบการ จากสถาบันการสอนอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 ผู้ปกครอง

ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนและสถานประกอบการในกระบวนการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เช่น การร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในระหว่างการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ การร่วมแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับอาชีพที่เลือก การให้ความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมของนักเรียนในการเรียนรู้ทักษะอาชีพที่เลือก เป็นต้น

2.3 สถานประกอบการ

ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนและผู้ปกครองในกระบวนการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระหว่างที่นักเรียนฝึกทักษะอาชีพอยู่ในสถานประกอบการ ตลอดจนการให้ความร่วมมือตามแนวทางของโรงเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะความสามารถในอาชีพหรือการทำงานจากสถานการณ์จริง บรรลุตามเป้าหมายของทางโรงเรียนและผู้ปกครองคาดหวัง การฝึกฝนให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับอาชีพที่ทำ การรู้จักทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ การรู้จักปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงาน อันเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการทำอาชีพหรือการทำงานเช่นกัน

3. การประเมินผล

การประเมินผลนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในขณะที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาทักษะอาชีพหรือทักษะในการทำงานทั้งในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนโดยการฝึกประสบการณ์ในงานอาชีพที่เลือกโดยสถานประกอบการ โรงเรียน ผู้ปกครอง สถานประกอบการต่างก็มีบทบาทในการประเมินผลนักเรียนที่ต่างกันออกไปตามความเกี่ยวข้องของแต่ละฝ่าย ดังนี้

3.1 โรงเรียน

3.1.1 ประเมินผลการใช้หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของนักเรียนในแต่ละอาชีพในทุกภาคเรียน หรือทุกปีการศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนอยู่เสมอ

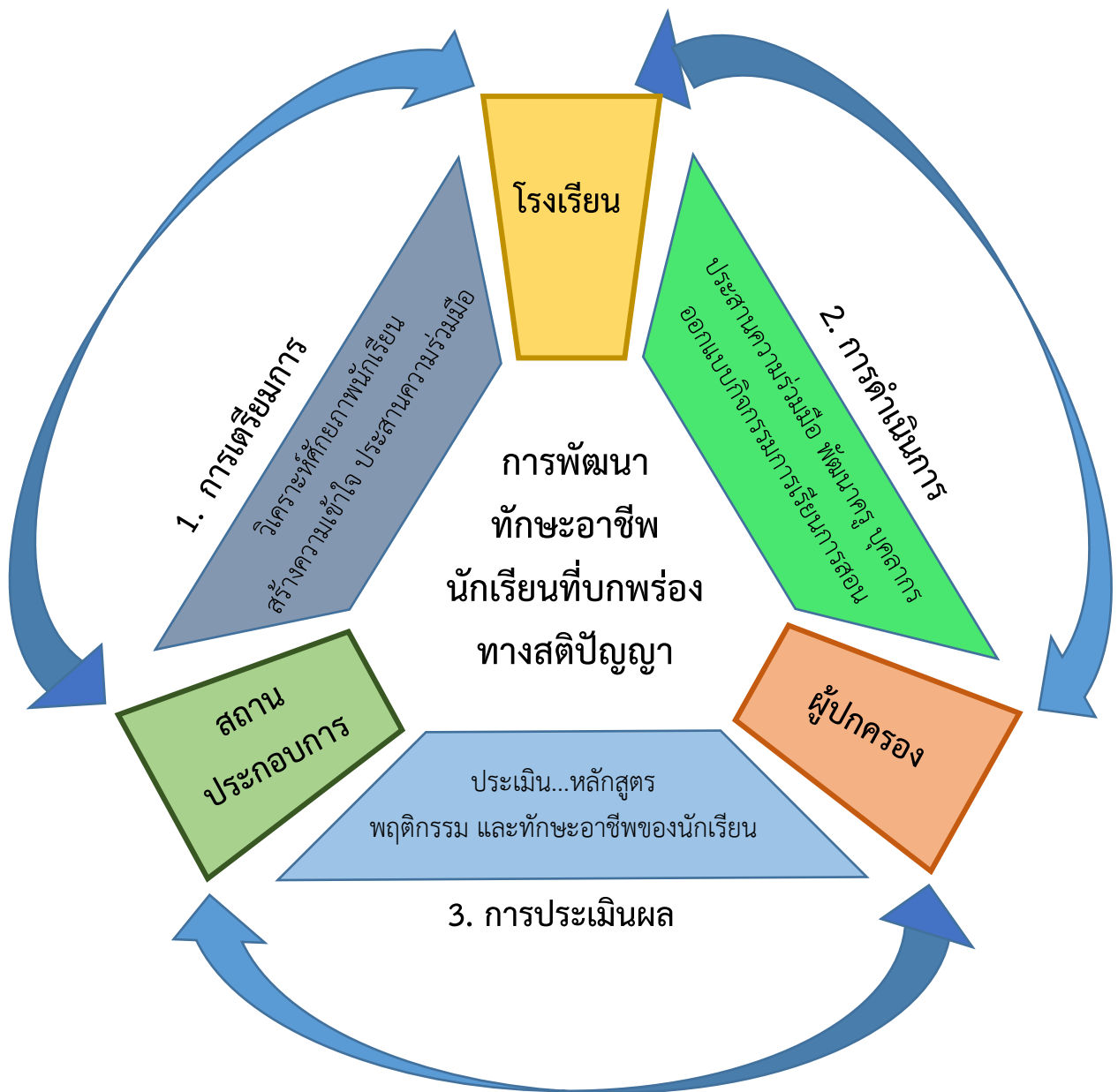
3.1.2 ประเมินพฤติกรรม และทักษะอาชีพของนักเรียน ทั้งการประเมินก่อนเรียน ประเมินระหว่างเรียน และประเมินหลังเรียน โดยยึดหลักการประเมินตามสภาพจริงของนักเรียนเป็นสำคัญ

3.2 ผู้ปกครอง

ประเมินพฤติกรรมและทักษะอาชีพของนักเรียน ว่าเป็นไปตามความคาดหวังที่กำหนด เป้าหมายร่วมกันกับโรงเรียนและสถานประกอบการหรือไม่ และสะท้อนผลการประเมินให้กับโรงเรียนเพื่อทราบถึงสภาพการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนว่าบรรลุตามความคาดหวังมากน้อยเพียงใด

3.3 สถานประกอบการ

สถานประกอบการที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ด้านอาชีพและการทำงานให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จึงมีบทบาทในการประเมินพฤติกรรมและทักษะอาชีพของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการฝึกอาชีพหรือฝึกการทำงาน อยู่ตลอดเวลาว่าเป็นไปตามความคาดหวังของโรงเรียนและผู้ปกครองหรือไม่ และนำสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน เข้าสู่กระบวนการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงร่วมกับโรงเรียนและผู้ปกครองต่อไป

ภาพที่ 2 กรอบความร่วมมือในการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และสถานประกอบการ